

Mediawijsheid

Mediawijsheid. Een nieuw begrip dat de laatste jaren de aandacht krijgt of moet krijgen binnen het onderwijs en veelal gericht is op het internetgebruik van leerlingen. Een definitie van de Raad voor cultuur: *Mediawijsheid staat voor 'het geheel van kennis, vaardigheden en mentaliteit waarmee burgers zich bewust, kritisch en actief kunnen bewegen in een complexe, veranderlijke en fundamenteel gemedialiseerde wereld'*. Het gaat er om dat we in staat zijn om oude (televisie, radio, pers) en nieuwe media (internettoepassingen, sms, gsm, podcasting, etc.) te gebruiken en dat we een gezonde mentaliteit ten opzichte van deze media hebben, waarbij we ons bewust zijn van de mogelijkheden en van de context van informatie. Dit heeft betrekking op zowel leerlingen als personeel van het Montessori College.

Maar hoe 'mediawijs' zijn de leerlingen en het personeel? Als school moeten we iedereen hierop attenderen!

Deze digitale wereld heeft ook voor docenten mogelijke consequenties. Wanneer er veel wordt gechat, op hyves of andere forums pagina's worden onderhouden, msn of andere internetmogelijkheden worden benut, is de kans ook groot dat er informatie over jezelf op het internet is geplaatst door leerlingen/personeel zelf of door anderen. Iedereen kan die informatie ook zien. Ben hiervan bewust! Kijk een op de site www.wieowie.nl en laat eens naar je naam zoeken; kans is groot dat je telefoonnummer, je e-mailadres, je hyves, je youtube filmpjes worden gevonden. Vooral jonge collega's zijn er te vinden. Nogmaals leerlingen vinden informatie van docenten en vice-versa – dus let op wat er allemaal op het internet wordt geplaatst.

Het bewust plaatsen van vervelende, belastende, privé-gevoelige of kwetsende teksten of beelden op het internet wordt cyberpesten genoemd: een verzamelnaam voor pesten en lastigvallen via digitale communicatiesystemen. Dus niet het rechtstreeks pesten of lastigvallen van een persoon, maar het (vaak anonieme) gebruik van een medium hiervoor. Er kan van verschillende media gebruik worden gemaakt. Cyberpesten vindt hoofdzakelijk plaats via e-mail, chatten, sms (mobiele telefoon), via weblogs of forums bij het surfen op internet of door op webpagina's persoonlijke gegevens van een ander te misbruiken of persoonlijke informatie van een ander te plaatsen.

Scholen worden in toenemende mate met dit verschijnsel geconfronteerd. Het aanpakken van het probleem is meestal lastig omdat cyberpesten moeilijk in kaart te brengen is en de identiteit van de pester nogal eens lastig te achterhalen is. Hieronder volgen eerst algemene tips tegen cyberpesten in alle mogelijke vormen: via e-mail, surfen, chatten en de mobiele telefoon. Daarna worden voorbeeldrichtlijnen voor leerlingen en personeelsleden gegeven om cyberpesten tegen te gaan.

Het digitale contact met de leerlingen en/of ouders neemt ook toe: mailuitwisseling, soms msn, montiplaza.nl etc. Dit is niet alleen wenselijk, maar ook nuttig en goed. Maar bescherming voor leerlingen en personeel is nodig; maak er geen ongewenst digitaal contact van. Het is wel erg ongemakkelijk voor ouders wanneer ze over de schouders van hun kind meekijken naar een chat met de docent: 'hé poepie, dat moet je zo niet aanpakken!' De 'bedoelde toonzetting' of 'knipoog' komt niet op het internet over. Advies: denk dan aan je taalgebruik in de digitale communicatie met je leerlingen en maak gebruik van een e-mailadres van school ipv je privéadres. Kijk ook eens op www.mediawijsheid.kennisnet.nl.

Op school kennen we protocollen voor het gebruik van ICT, wat mag en niet mag mbt inzet van de ICT-middelen. Ook wb de digitale omgangsnormen in het kader van deze mediawijsheid.

Tips voor de school omtrent mediawijsheid

Aandacht en preventie

Betrek ouders bij het veiligheidsbeleid van de school omtrent mediawijsheid, met name het cyberpesten. Vaak gebeurt het buiten de school: leerlingen die vanuit huis vervelende e-mails sturen bijvoorbeeld. Informeer met name de ouders die weinig van de verschillende media afweten en hun kinderen dus niet goed kunnen sturen. Geef ze bijvoorbeeld een aantal websites waarmee ze zelf meer te weten kunnen komen. Of leg ze uit hoe ze thuis de computer zo kunnen instellen dat hun kind alleen met bekenden kan mailen. Organiseer een ouderavond met als thema cyberpesten. Wijs de ouders op het boekje Pandora's Mailbox (zie de Bronnenlijst).

Bespreek het onderwerp mediawijsheid in de les. Bijvoorbeeld aan de hand van het boekje Slim en safe internetten (zie de Bronnenlijst). Bespreek ook zaken als netiquette, internetgevaaren, hoe afzenders van spam/pestmails/chat te blokkeren en de (school)regels voor internetgebruik. Behandel daarnaast de verschillen in school- en thuisgebruik van internet. Maak duidelijk aan de leerlingen dat het misbruiken van andermans persoonlijke gegevens of andere persoonlijke informatie niet is toegestaan en heel vervelende gevolgen kan hebben.

Voorbeeld: een leerling zet voor de grap de adresgegevens van een andere leerling op een website en vermeldt erbij dat het meisje te koop is. Vervolgens wordt het gezin van het meisje overspoeld met reacties van rare lieden die haar willen kopen.

Laat leerlingen elkaar en de school adviseren. Betrek ze bij het opzetten van het beleid tegen cyberpesten.

Betrek ook de systeembeheerders bij het beleid tegen cyberpesten: is het netwerk veilig tegen hackers? Is er antivirussoftware, een spamfilter en een firewall? Worden er regelmatig back-ups gemaakt? Is de school verzekerd tegen digitale criminaliteit? Wordt er voldoende gebruikgemaakt van wachtwoorden? Is het altijd na te gaan wie wanneer welke computer gebruikt?

Zorg voor openheid in de opstelling van de computers, zodat misstanden gemakkelijk kunnen worden gesignaleerd.

Zorg dat er altijd toezicht is in het computerlokaal.

Zorg ervoor dat leerlingen en personeelsleden zich aan de volgende richtlijnen houden:

- Maak je persoonlijke gegevens niet zomaar bekend.
- Laat computers nooit wachtwoorden onthouden.
- Log altijd uit bij persoonlijke toegang tot webpagina's.

Voorbeeld: een docent logt niet uit als ze in het computerlokaal haar e-mail heeft bekeken. Een paar leerlingen hebben dit in de gaten, veranderen haar wachtwoord en maken vervolgens misbruik van haar e-mailaccount.

Zorg dat er richtlijnen omtrent cyberpesten worden opgenomen in de schoolregels en dat ze bekend zijn bij leerlingen én personeelsleden.

Bestrijding

Zorg dat gevallen van cyberpesten consequent worden gemeld en dat hier op school een vaste persoon voor is.

Neem contact op met de gepeste leerling en diens ouders en – indien de dader bekend is – ook met de dader en diens ouders. Zorg voor een passende sanctie voor de dader (zie het hoofdstuk Sancties) en voor nazorg voor het slachtoffer.

Besteed na een cyberincident opnieuw aandacht aan het pestprotocol, behandel de (school)regels in de klas en zorg dat de leerlingen weten hoe ze bepaalde personen kunnen blokkeren bij het e-mailen en chatten.

Zorg ervoor dat leerlingen en personeelsleden zich aan de volgende richtlijnen houden:

- Reageer niet op ongewenste berichten, negeer ze en blokkeer zo mogelijk de afzender. Verstuur zelf ook geen ongewenste en/of anonieme berichten.
- Bij gevallen van cyberpesten: bewaar het bewijs, bijvoorbeeld door een e-mail op te slaan, door een sms-bericht te bewaren of door een screenshot te nemen en een printje te maken van een website waar vervelende dingen op zijn gezet. Praat erover en laat de ongewenste berichten zien.
- Doe aangifte bij de politie als het pesten ernstige (mogelijk strafbare) vormen aanneemt, zoals bedreiging of discriminatie.
- Gebruik altijd een school-e-mailadres en nooit je privé-e-mailadres

Voorbeeldrichtlijnen voor leerlingen en personeelsleden tegen cyberpesten

E-mail

Antwoord **nóóit** op spam. Klik dus ook **níét** op een link waarmee je kunt aangeven dat je de berichten van dit bedrijf niet meer wilt ontvangen. Installeer bovendien een spamfilter.

Ongewenste e-mail: antwoord niet, open geen bijlages en blokkeer de afzender. Stel eventueel een filter in waarmee alleen e-mails worden binnengehaald van personen die in je adresboek staan. Meld (zeker in het geval van spam uit Nederland) misstanden aan de provider.

Zorg dat je weet hoe je afzenders van spam of pestmailtjes kunt blokkeren.

Word je ernstig gepest? Praat erover met iemand die je vertrouwt. Gaat het bijvoorbeeld om bedreiging of discriminatie en is er dus mogelijk sprake van een strafbaar feit? Bewaar de e-mail als bewijs (leg zo veel mogelijk vast) en doe aangifte bij de politie.

Zorg dat een virusscanner je e-mail scant en dat die regelmatig updates ophaalt.

Vertel aan niemand je wachtwoord en sla je wachtwoord niet op de computer op.

Geef niet zomaar je e-mailadres en zeker geen telefoonnummers. Gebruik geen e-mailadres met je volledige naam erin.

Neem eventueel een extra (gratis) e-mailadres voor het geval je toch ergens je e-mailadres moet achterlaten.

Wantrouw alles wat van een onbekend adres komt. Wantrouw ook e-mails van bekende bedrijven die er vreemd uitzien en waarin gevraagd wordt naar persoonlijke gegevens of om op een link te klikken. Open geen verdachte bijlagen (attachments).

Doe niet mee aan kettingbrieven.

Surfen

Laat bij het surfen over internet zo min mogelijk persoonlijke gegevens of informatie achter op websites, bijvoorbeeld weblogs of persoonlijke profielen bij chatsites. Klik ongewenste websites weg. Controleer zelf je gegevens op het internet door je naam te 'google'n' of via de site www.wieowie.nl. Wanneer je ontdekt dat je onrechtmatig vermeld wordt op een bepaalde site kun je de webmaster verzoeken de informatie over jou (tekst, foto's of video) weg te halen.

Chatten

Geef geen persoonlijke gegevens door en log niet in onder je eigen naam.

Zorg dat je in een chatroom weet hoe je afzenders kunt blokkeren.

Is iemand vervelend tijdens het chatten? Reageer niet, log desnoods even uit. Verander eventueel van nickname.

Blokkeer de chatter en schakel de eigenaar van de site (de moderator/cyberhost) in. Praat er eventueel over met je vrienden.

Word je ernstig gepest? Praat erover met iemand die je vertrouwt. Gaat het bijvoorbeeld om bedreiging of discriminatie en is er dus mogelijk sprake van een strafbaar feit? Bewaar de chatsessie als bewijs (leg zo veel mogelijk vast – gebruik bijvoorbeeld de logfile of maak een screenshot) en doe aangifte bij de politie.

Wil je een afspraak maken met een chatter? Spreek af op een openbare plek, ga niet alleen, zorg dat een derde persoon van je afspraak weet en ga niet als eerste op de afgesproken plek staan maar wacht af.

Mobiele telefonie

Maak je telefoonnummer niet zomaar bekend.

Krijg je ongewenste sms'jes? Reageer er niet op (negeer de afzender).

Word je ernstig gepest via je telefoon? Praat erover met iemand die je vertrouwt. Gaat het bijvoorbeeld om bedreiging of discriminatie en is er dus mogelijk sprake van een strafbaar feit? Bewaar het sms'je als bewijs (leg zo veel mogelijk vast) en doe aangifte bij de politie.

Nuttige websites

mediawijsheid.kennisnet.nl

www.i-respect.nl

www.mijnkindonline.nl

www.internetsoa.nl

www.mijnleerlingonline.nl

www.google.com/intl/en/landing/familysafety/ (Google on safety....?!)

www.ppsi.nl

www.schoolenveiligheid.nl

www.iksurfveilig.nl

www.kinderconsument.nl

www.surfopsafe.nl

www.msn.nl/veiligonline/leraren

www.cybercoaching.nl

www.surfsafe.nl

www.besafeonline.org

www.chatinfo.nl

www.its4kids.nl

Relevante boeken

M. Duimel en J. de Haan, **Nieuwe links in het gezin** (SCP 2007)

Anastasia Goodstein, **Totally Wired** – What teens and tweens are really doing online. (St. Martins, 2007, ISBN 978 0 312 36012 2)

Justine Pardoën en Remco Pijpers, **Verliefd op internet** – over het internetgedrag van pubers. (SWP 2^e dr. 2007, ISBN 978 90 6665 784 7) zie <http://www.swpbook.com/832>

Jean Twenge, **Generation Me** (Free Press, 2007)

Rob Wijnberg, **Boeiuh!** (Prometheus, 2007)

Wijngaard e.a. **Jongeren en hun digitale wereld** (Van Gorcum, 2007)

Bamber Delver, **Pandora's Mailbox, gids voor een kindveilig internet** (Easy Computing 2003)

Bamber Delver, **Slim en Safe internetten** (Vives media 2005)

Bamber Delver, **Vet veilig internet** (Vives Media 2006)

Bamber Delver, **Pesten is laf, cyberpesten is laffer** (Media bv 2006)